

NAPOLEONE FIIMI-MILANO: CANONICA FELÉ

ALDO CARPI-MILANO: PISAI TENGERPART
A budapesti olasz-magyar kiállításról

NIKOLA TANEFF: KARLOVOI LIDVARRÉSZLET
A Nemzeti Szalon kiállításáról, Megvette a magyar állam

FRED PITTINO-UDINE: A HATODIK EMELETI MAMA
A budapesti olasz-magyar kiállításról

ülőéplésében, újra megszervezte ott a grafikai műhelyt és kettőzött erővel a kettőzött sikerrel folytatta nevelőmunkáját. Váratlanul végetvetett annak tragikus halálá. Szinte az utolsó napokig a legnagyobb szorgalommal vett részt a Főiskola munkálataiban és senki sem sejtette tanáriársal köré-

ben, hogy lelki egyensúlya végzetes krízis elé érkezett. Röviddel a vizsgák után hirtelen Salzbargba utazott s ott június 19-én véget vetett életének.

Szomorú vége rendkívül és őszinte részvételt keltett. Nagy érdemei mindenkorra megörökítik emlékét.

MŰVÉSZETI KRÓNIKA

Örömmel vettünk róla hírt, hogy egy fővárosi klub vitasét rendezett a művészet magyarországról. A tárgy rendkívül érdekes s van is már bizonyos irodalma, amely visszanyúl a negyvenes évekig. De bármily hosszú idő telt is el azóta s bár sokféle szempontból s a legjobb igyekezettel iparkodtak a nehéz problémát megfajteni: a kérdés elméleti tisztázása mindmáig nem sikerült, hacsak néhány szépen hangzó szólásformát nem tekintünk végérvényes megfajtának. A tárgy azonban sokkal súlyosabb jelentőségű, semhogy egyszerű állításokkal vagy szubjektív állásfoglalással beérthetők.

A május 8-iki vitasét egy festőművész, Kukán Géza tartott előadást az esztétika e nehéz kérdéséről. Hírlapi közlések szerint rámutatott arra, hogy a magyar képzőművészetnek meg kell maradnia a történelmi hagyományok és a nemzeti eszme alapján. Meg kell őriznie a nemes hagyományokat. Lánya csak konzervatív és konstruktív lehet, mert ezek az eszmék gyökereznek a magyar lélek mélyén.

Oly gondolatok ezek, amelyek elsősorban azzal tűnnek fel, hogy nehézség nélkül átvihetők a magyar élet bármily megnyilvánulására, ha valaki valóban ezeket vallja. Elmondhatja ezt saját munkakörére vonatkozóan egy politikus éppúgy, mint egy pedagógus vagy közigazda. Általános körben mozognak s nézetünk szerint nem illeszkednek szorosan azokhoz a sajátos lehetőségekhez, amelyek a képzőművészet és csakis a képzőművészet terén kínálkoznak. Ilyen rendkívül tág és ruganyos általánosítások kevés reményt nyújtanak arra, hogy segítségével egy speciális művészeti kérdés közelebb jusson az óhajtott megoldáshoz. Egy oly programmatikus kívánság például, hogy a magyar művészek maradjanak meg a nemzeti eszme alapján, valószínűleg nagy csodálkozást fog kelteni művészeink kilencztedrészében, mert bizonyára nem igen tudák eddig, hogy ők valami egészen más alapon állnak. A magyarságot, a nemzeti eszme megőrzését ahhoz kötni, hogy valaki konzervatív-e vagy sem, bizonyára oly álláspont, amelyet jól átgondolva senki sem fog helyeselni. Ismét az elé a kérdés elé kerülünk, vajon Széchenyi vol-e a jobbik magyar vagy Kossuth, vajon ez vagy amaz állott-e inkább nemzeti alapon.

Tartalmasabbnak látszik a másik követelmény: hogy t. i. művészetünknek meg kell maradnia a történelmi hagyományok alapján. Sajnos, itt is oly általános körben mozog maga a posztulátum, hogy segítségével reménytelennek látszik a fölvetett probléma tisztázása. Az előadó történelmi hagyományokat emleget. Ezek sokféle lehetnek. De mivelhogy a vitasét tárgya a magyar képzőművészet volt, talán nem tévedünk, ha a történelmi hagyományok kifejezés alatt magyar művészeti hagyományokra céloztunk. Vajon melyek ezek a hagyományok, kérdezheti az érdeklődő. Nagyon távoli időkbe, még a XVIII. századba sem mehetünk vissza, a magyar művészet régmúltja iránt érdeklődő minden ember jól tudja ennek okát. Valószínű, hogy az előadó maga is inkább XIX. századbeli művészetünkre gondolt, amely akkora mesterekre mutatott fel, amilyenek csak nagy elvtve akadtak nálunk régbi századokban. Székely, Lotz, Madarász, Zichy, Benczur, Munkácsy, Szinyei, Paál, Markó, Mészöly neve jut eszünkbe hirtelenül s nem kétkelődünk, hogy éppen ők vagy legalább néhányuk képviselhetnék azt, amit az előadó történelmi hagyománynak mond. Elérkezünk tehát az első kézzelfogható, megvizsgálható konkrétumokhoz. De itt rögtön zavarba kerül minden ifjú művész, aki pályája tavaszán azon töpreng, hogy melyik az igaz, a helyes út, amelyen magasrendű célokat elérhet. Székely nevének hallatára ugyanis emlékeztetnie jutnak e nagy mester pompás szadai impresszionisztikus képei, eszébe jutnak a vajdahunyadi kartónok, amelyek amazok köztelenségével szemben a legtéljesebb kötöttséget mutatják, eszébe juthat remek önarcképe, amely annyira más, mint testem a Dobozi stb. Vajon e Székelyek közül melyik Székely az, aki reá nézve a követendő történelmi hagyományt jeleníti meg? Benczur Gyulát is említettük. Nos, róla egyik hű tanítványa, müncheni akadémiai tanár, a Benczur-Társaságban tartott felolvasása során kifejtette, hogy a német Pilotynak sohasem volt hűségesebb követője Benczurnál. Sehoh sem olvastunk olyasmit, hogy ezt az állítást valaki visszautasította vagy korrigálta volna, sem akkor, sem utólag. Felvethető tehát a kérdés, vajon például Benczurnak művészete

lekinthető-e oly hagyománynak, amelybe bele kell kapcsolódnia annak, aki valóban magyar művészetet akar teremteni. Alig hiszünk. Munkácsyt és Szinyeit tartjuk a régiebbek közül a legmagyarabb festőknek, bár természetesen nincs megjegyzésünk arra sem, ha mások másként vélekednek. Ez a két nagy mester annyira különbözik egymástól, hogy reménytelennek látszik ketőjüket együttvéve követendő hagyománnyá alakítani. Munkácsy vérmérséke igaz-vérig az alföldi magyaré. Előadása azonban nem igaz-vérig eredeti. Szinyei viszont minden porcikájában eredeti, sőt ebben megelőzte korát, vérmérséke azonban a nyugodt felvidéki magyaré. Melyik vajjon a követendő hagyomány? Markó, Mészöly, Paál László, Mednyánszky meg egymástól négyfelé elkülönődő művész. Ismételhetnők az előbbi kérdést. De nem folytatjuk. Csak egyszerűen idejegyezzük, hogy Szinyei azzal lett nagygyá, hogy szakított a művészettörténeti hagyományokkal (Izsó is, Lechner is), viszont Munkácsy nagygyá lett annak ellenére, hogy nem szakított a történeti hagyományokkal s ebben is vannak kisebb-nagyobb jelentőségű társai. Ez a néhány kiragadott példa csak a nehézségeket akarja megvilágítani, amelyek rögtön előállnak a probléma boncolásánál, míhelyt az ember általános szólásformák vagy axiómák helyett konkrét példákkal találja magát szemben. Ezeknek a konkrét példák-nak számát könnyen szaporíthatnók, ha vizsgálódásunk körébe belevonnók még a nagybányai mestereket s néhány ma is élő művészt; erről az előnyről azonban lemondunk, mert valaki esetleg a művészek e körének művelt ma még nem tartandó a „hagyomány” kifejezés alá foglalhatóknak.

Mi azt hiszünk, hogy a probléma igazi magva másutt rejlik, de semmiképpen sem abban a néhány általános, nem szorosan a művészet köréből vett szólamban, amelyet már oly gyakran használtak megvilágító szövegeknek, de amely mindannyiszor előbbant, valahányszor az élő élet meleg szele lengett feléje. Valóban helytálló, eddig legalább meg nem ingatott idevágó megállapítás csak egyet ismertünk, Riedl Frigyesét, aki magyar jellemvonásként a szentimentalizmus teljes hiányát jelöli meg. Bár Riedl irodalmunk boncolásából szűrte le ezt a megállapítást, mégis azt hiszünk, hogy ez teljes mértékben alkalmazható képzőművészeink minden elsőrendű mesterére. Ez azonban, bármily értékes, még kevés a probléma megfjítésére, becses negatívum, amelyet azóta még senki sem töltött meg a megfelelő pozitívumokkal. A krónikásnak most mindössze annak megállapítása marad feladatul, hogy ez a vita sem vitte közelebb a megoldáshoz a bonyolult és fontos elméleti kérdést.

Bizonyos vonatkozások miatt e helyen is meg kell emlékeznünk egy most megindult nagy

műről, amely ugyan nem művészeti tárgyú, de a művészet eszközeivel készül s mint ilyen az első, amely valaha Magyarországon napvilágot látott. Jávorka Sándor hatalmas flóra-műve ez, amely főbővezet képben mutatja be egész Magyarország virágos növényeit és páfrányait, részben színes, nagybőbrási fekete táblákon, amelyeket Csapody Vera rajzolt és festett. Elsőnek azért mondtuk, mert Kitalibel Pál színes táblákon megjelent klasszikus magyar flóra-műve, botanikának ez ősforrása, csak éppen a ritkaságokat tartalmazta és mint a napoleoni háborúk áldozata, csakán maradt 1812-ben. Hosszú születés után, 1903 ban jelent meg a Hoffmann-Wagner-féle Atlasz, amelynek szövege eredeti, de képei külföldiek, mint ahogy külföldi rajzoló készítette Kitalibel művének szép tábláit is. A Hoffmann-Wagner atlasz azonfelül szerény terjedelmű volt s el is fogyott. Ezzel szemben Jávorka új műve kiterjed minden fajra, minden részében magyar tudós és magyar rajzoló műve, amely gazdagságával és pontoságával annyira kitűnik, hogy e tekintetben nincs hozzámérhető mai ikonográfia a külföldön sem. A tudomány itt kezelt fogott a művészet technikájával s a maga nemében egyedül álló művet hozott létre.

A Nemzeti Szalon utolsóelőtti kiállítása rokon-szerves bolgár művésszel, Nikola Taneff festővel ismeretelt meg minket, Taneff Párisban tanult, a Szalon nagyteremben kiállított képein csupa bolgár város és falu részletei a motívum s ezeket virtuóz készséggel, nagy összefoglaló színfoltokban tárja elénk, súlyt vetve az éles napsütéses világítás, a meleg és hideg színek ellentétének kiaknázására. Készsége nagy, előadása dekoratív erejű s mindkét irányban erősen fellélműlta a vele együtt kiállító, előtűnik nagybőbbára ismeretlen festőket. Ezek egy része a kitűnő programmu „Berzsenyi Dániel Társaság” festőtárgjai, akiknek még — Éber Sándor kivételével — igen sokat kell tanulniok, míg kibírják a nyilvános szereplést. Az egyéni gyűjtemények kiállítóit közt feltűnt Poór Lili szobrász egy derekasan tanulmányozott akttal, Hacker Mária egy Volgodal vázlattal, Vadász Ilona veronai részletekkel. Lyka Károly.

KOMJÁTI GYULA MŰVEI A BRITISH-MUSEUMBAN. A British-Museum grafikai osztályának legutóbbi kiállítása, mely az új szerzeményeket mutatja be, a régebbi művészet termékein kívül magában foglalja korunk mesterének egy sorozatnyi karcát meg rajzát is. Ezek között kitűnően van képviselve egy magyar művész is: a sajátosn erőteljes Komját Gyula, kinek alkotásait hazája határain túl messze ismerik és becsülik. Művészetéről a British-Museum mostani kiállításán két, erősen kidomborodó egyéniségre valló, toll- és ecset-technikával készült rajz ad mutatót. E rajzok egyike erdei motívumot ábrázol,

másika pedig ül, felfelé néző férfialakot. Ha meggondoljuk, hogy az angol közönség meglehetősen óvatosan tartózkodik a korabeli külföldi művészettel szemben, Komját Gyula bekerülése a British-Museumba nem csekély elismerést és megbecsülést jelent. Bizonyára jól megérdemelt hódolatot. P.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS A NORVÉG FŐVÁROSBAN. Folyóiratunk ez évi harmadik számában közöltük a svéd lapoknak a Stockholmban, Göteborgban és Malmőben rendezett kiállításainkról való ismertetéseit. E kiállítások anyaga a norvégiek fővárosába, Oslóba is elkerült. Az ottani fogadtatásról három tekintélyes norvég lap cikkeit mutathatjuk be. Há fordításban, Cétalan és fölösleges lenne egyes részletekhez illi helyreigazító megjegyzéseket fűzünk.

„Norges Handels og Sjøfartstidende”, 1929 január 8. Magyar művészet. Ha az ember most belép a Művészegyessel csarnokaiba, egyszerűen az a jóleső érzés járja át, hogy ez nem az állam szomorúan sivar ószi kiállítás, melyet az utóbbi időkben itt látni szoktunk. Olyan művészet jelent itt meg, amelyhez az ember visszatér, ámbár a kiállítás 352 festményt és szobrot foglal magában. A magyar művészet nálunk kevésbé volt ismeretes, de most egyenesen benyitott ajtónk és a maga nyelvén közvetlenül beszél hozzánk. Egy-két nemzedék előtt is eljutott hozzánk valami sejtése a magyar művészetnek, mikor *Munkácsy* Mihály világhírű képe: „*Krisztus Pilátus előtt*” egész Európát bejárta és a mi Nemzeti Képtárunkban is ki volt állítva. Magyar művészt sem azelőtt, sem azóta nem szerzett magának ilyen hírnevet, noha az országnak sok nagy művésze volt. De a mi mostani magyar kiállításunk nem a korábbi idők; a jelenkor magyar művészetét látjuk fejlődésében és teljes kifejtésében. A kiállításon több fiatal művész is szerepelt, a kiállítók közül 14–15 pedig 1900 után született.

A kiállítás a fejlődésről is fogalmat akar adni. Munkácsy három művétől van képviselve, melyek közül egy *Krisztusnál* erős és nagyon kifejező. Természetesen nem lehet egy szempontlansá alatti megérzővel mind a művészeket, kiknek nevét az ember talán most először hallja. Magyarországon nem kevésbé mint ha külföldön művész-szövettség van, melyek több-kevésbé barátságos viszonyban vannak egymással, de ha arról van szó, hogy a külföldnek a magyar művészetet azelőtt ismerlett bemutatás, akkor mindannyian összekönnak.

Mint tudjuk, Magyarországot a háború után feldarabolták és hatalmas, gyönyörű területeket csatoltak belőle a szomszédos országokhoz; de mint ahogy mindenütt nagyrészt fejlődés indult meg, az anyaországban is új erők keltek. A fordulatot alatt különböző új irányok jelennek meg a magyar művészetben. Sőt a bolsevikok hivatalos műformáját, a kubizmust, rögzítették a magyar festőkre és akik nem kubista műveket alkotnak. Kun Béla urama alatt nem kaptak kegyérjegy. De az ő bukásával a kubizmus is összeomlott. Valami haszna mégis volt, amennyiben a fiataloknál a kolorit bizonyos megújításra vezetett. Most mindenütt nemzeti alapok dolgoznak, a nélkül azonban, hogy más művészi irányokat kizárnának. A magyar festők természetesen nem kerülhettek ki a francia és a német művészet hatását; de ha lépést tartanak az is idővel, a magyar művészetnek mégis *nemzeti jelleg*et adnak.

„Tidens Tegen”, 1929 január 9.

A magyar kiállítás. A szó meg a hangok gyorsan elterjednek a világon, de a képművészet stómára a dicsőségnek hosszabb utat kell megtennie és régimódiabb illi-alkalmatosságokkal kell élnie. A re-produkciók keveset használnak. Moganak az erdeinek kell előtűnni lennie, hanem akkor azután annál nagyobb erővel és közvetlenséggel is hat. A magyar kiállításban, amely most érkezett, megvan ez az ide megkülönböztetés, minden jó művészetnek ez a passaportja is. És igazán bámulatos, hogy ez az idegen művészet milyen stilszerűen és természetesen lépje át külsőbölnek. Hiszen nekünk, ha nem is egészen feltűnő, sok tekintetben mégis kissé tövöl és a magyar művészet körének kiálló szívének kellene állanunk, úgyhogy egy igazi központi viszony lehetőségét kezdetlől fogva tagadnunk kellene.

A kiállításnak némiképp behatott első tanulmányozása ellenben azt mutatja, hogy ez nem idegen és nem elzáró világ. Egy ország színe-java művészetének ilyen jobb emberöltő magába foglaló gyűjteményes kiállítása — mint valaha elő szerzett — egységessének hat. Erőparalellogram, melyben minden festőnek, minden képek megvan a maga helye, feszültsége a kölcsönös viszonyban és együttesen megeremtik azt, amit fejlődésnek és jövőnek nevezünk.

A kiállítás szinte semleges példája — rövidítetten és némiképp kibővítetten — a magunk fejlődésének. Bőltünk és sok közös vonást ismerünk fel. A XIX. század sajtóságoit. Ez a művészet is ugyanazon szálról pontok körül forog: München, Düsseldorf, Barbizon, Párizs; az országok földrajzi helyzete a szálról pontokhoz viszonyítva jóformán közömbömben látszik. A nagy európai áramlatokat minden ország a maga módján fogadta be. A magyar hang nem erős, de hallható. Hogy a magyar művészet sajátosságát meghatározhassuk, bizonyára sokkal behatóbb tanulmányozásra lenne szükség, mint amelyet a kiállítás betekintése nyújthat. *A kiállításban a maga egészében rajta van a kultúra és a kvalitás bélyege. Az ember észreveszi a nemes hagyományt; és a kiállítás nagyon gondatlan, hogy a mai magyar művészet elődei közül többben színtelen eljötték. Kiválkóppen áll az három-negy régebbi festőre, például Szinyei-Merse Pálra, kinek müncheni idejéről való bájos kis képet különös mértékben az egykorú Manet-er emlékeztetnek. A maga kora, sajnos, nem érte ezt a könnyű és kecses művészetét a színeknek; azt beszélte, hogy Szinyei családában és elkeseredésében tíz évig nem nyult esztétik, míg az ifjú festők Párizsból hazra nem jöttek és az öreg félreismerett festő művészetében mindazt meg-rem találták, amit a franciáknál kerestek. Itt van *Munkácsy*nak három kitűnő képe is, melyek őt más-igancs legendarissá világ-hírességtől tisztára mossák. Itt függ egy *Krisztus-tanulmány*féle egyik részlete „*Krisztus Pilátus előtt*” című nagy képezék, mely egy jó emberből-vel ez-élt világhírűlő újján Oslóba is eljutott. A látogatók bizalmasan olyan rendkívül volt, hogy egy *Norvég Képtár* padlója megerezkédett. A kéz egy amerikai magányfűtteményben írta ráve 120.000 dollárért! Mindazonáltal finoman és szellemesen van festve, egy szabad, szinte hűvös vonásokkal. Munkácsy a budapesti osztalolegység, nagy palotát kapott Párizsban, de 1900-ban egy élevesgyógyintezben meghalt. Az idősebbek közül a harmadik, *Paál László*, a barbizoni iskolához tartozott; egy erdei kephez ennek az iskolának nyers létezésével van megfestve. A régebbi képek egyik leg-zebbike „*A mohácsai csata után*” *Székely Bertalan*ól. Nehéz, melabós színésszel festet nyugodt, erős kompozíció; itt azt képzélik, hogy olyan mlankotás-ál állunk szemben, melybe jellegetes nemzeti sajtóságok is beolvadtak.*

A fiatalabb magyar tüképfestészet különösen nagyon fejletnek, líráink és érkevénynek látszik. Egész csoportjuk van, melynek közös őse talán *Sisley*

lehet, és esodlatosképpen finom ibolyakék tájképszekekkel olykor egy megszelídült Dirks-re tudnak emlékeztetni. Elsősorban *Magyar-Mannheimer, Rippl-Rónai, Székely* és a kínáló *Burghardt Rezső*. Nagyon egyénit és sajátosságosan hat *Fényes Adolf* gobelinászerző, jól megkomponált képeivel. *Rudnay Gyula*, ki nyilván kiemelkedő szerepet játszik, erősen Goya hatása alatt áll, de fényhatásaival és régebbi formanyelvével nem eléggé meggyőző. Egy másik, körülbelül egyenrangú, de tehetségesebb festő: *Csók István* halálhíján és sokoldalú tehetségével vidám epikureus. *Csánky* és *Frank* is érdekes modern festők.

A kiállítás természetesen bemutatja a nagyon nagyvilági angol-magyar *László Fülepő*t is, ki most kivételesen szülőföldjére előkelő társaságának azenelte magát és óriási arcképeket festett Horlthy Miklós kormányzóról, meg gróf Bethlen István miniszterelnökről. Mulatságos egy ilyen pártban virtuozitás, még akkor is, ha benne csupán a kurzusos érdekességét látjuk. *Ódd Hólas.*

„*Morgenblader*”, 1929 január 9.

A magyar kiállítás. Az angolok mondták rólunk és most talán mi mondjuk a magyarokról: Hol van a nemzeti vonás művészetükben? „Magyar rapszódia” cseng füllünkbe, népdalok jutnak eszünkbe; síkságok, színesen viruló népviselet, szigorú, kemény típusok és üléses tánc regényes látványra villan elénk. A képek pedig leginkább Münchenről meg Párizsról beszélnek. Azt kérdezzük: hát a magyar temperamentum hol van? De a képek nem árulják el.

Mintahogy nánuk sem. A mi művészettörténelünk kis fejezete az európai művészettörténelem. Majd a német, majd a francia stílus uralkodik. A szellem olykor a miénk volti, de megvilágosulásának, kifejezésének módja nem. Hanem a „nemzeti” nagyon is súlyos kérdés ahhoz, hogy egy kis kiköbös beszélhessünk róla. Csak nem szabad modern művészetről primitív érzelmet követelnünk, mert ez hibával. Legfeljebb azt kívánhatjuk, hogy művészetükben egymáshoz és lelki gazdagság legyen. Ez a döntő.

Száz év előtt a művészetnek Magyarországon még alig volt talaja. Nem volt művészeti iskola, nem volt érdeklődés a művészet iránt. A festők hazuljukban nem boldogulhattak, külföldre kellett menniök, így lett a magyar művészet alapérteke német, később francia. Magyarországon is az akadémia keletkezett a népi hagyományok és a magasabb művészet között.

Itt látjuk *Paál László* egyik tájképét, az *Erdősédtér*. Gyönyörű tájkép, lágy, telt színhasználattal és természetek lédé, összehátrított hangulattal. Különösen a levegő van elragadóan megfelve. *Paál László* a barbizsionik körébe tartozik.

Paál László három kis kép van itt. Lefter Béla azt mondja könyvében, hogy Munkácsy művészetének mély gyökerei vannak a magyar talajban. Ez bizonyára áll motívumal egyik részére, mert

örömet festett jeleneteket a magyar népféletől. Egyébként azonban nyilvánvaló, hogy *Düsseldorff* és *München*hez és a polgári Európához tartozik. Drámai jeleneteket fejtőse abból az időből származik, az intím festői modor színtje; és a finom rajz az ottani eszményekre mutat. Mindezt együtt láthatjuk e három képben és kétség-telenül bosszanthatjuk őket a maguk idejébe és keletkezési helyükre. De ami Munkácsy legfőbb térsza fiú emeli, az az ő fenséges pártosa, az a ő mélyeség, melábus komolyasága és az ő rendkívüli művészi készsége. Az utána következő kor számára ez a művészet kissé polgáriáson pathetikus, monumentáliságban kissé nagyon is akadémiai volt. De Munkácsy impresszionista műképeket is festett és ezekről őt monddák, hogy az impresszionizmus legszebb termékeihez tartoznak. Külön-külön, salnos, egy sincs itt.

Magyarország korán kapott egy igazi impresszionistát *Szinyei-Merse Pál*-ban. A kiállításon flgg híres *Matjás* képek nézete. A művész 1845-ben született. Münchenben tanult és itt léta 1869-ben a francia naturalisták néhány képét. Ezek annyira hatottak rá, hogy felhagyott a barna színessal és a műteremmodorra. A *Matjás*on a levegő, a napfény és a színek tisztán, és csillogón izzanak. De a képet nem érteék meg; a művész hátsz évre abbahagyta a festést. Csak ötven éves korában látott útra a munkához. Mikor 1920-ban meghalt, egyike volt hazánk legnagyobb művészeinek.

A fiataliság, az impresszionizmus, a pleinairizmus Magyarországon is a győzedelmeskedtek. Ebből az impresszionista korszakból csillag valamit a kiállításban. *Magyar-Mannheimer*nek egyebek között van egy pompás délről tájképe. És *Csók István*nak is vannak igen jó tájképei, de legkínálóbb a esendéjében. Az olyasmi példái, mint „*Zúzló és a kakas*” előkelő, nagyon artizánus, színesen gyönyörű, és szabadon, nagy biztossággal van kialakítva.

A fiatalabb körül *Rudnay Gyulánál* áll meg hosszabban az ember. Közékefe mint arckép vagy típusbeztelás intenzív és lélek van benne. Más képein a ritmikus kompozíció és az éntől duzzadó rajz iránti való érzéke látszik. Nagyzerű arckép az idősebb nemzedékhez tartozó *Karlovszky Bertalan Parasztasszonya*. *Karlovszky* 1858-ban született. Szigorú, tárgyilagos, realista, szférifőtti részletező, de a melletti nyomatékos és erős. Mindezek természetesen csak fuó bevonások és a kiállítás körül is csak néhányat nevezünk meg. Amint látjuk, a magyar művészetet külföldi iskolák és irányok ilhették meg. De ezek a festők mégis érdekesen és egyénien hatnak és az ember érzi, hogy *cbben az országban most a tehetségek gazdag felvirágzásának kell végbenemnie. Művészi készségük imponáló. Még ha a művészi intenció nem is olyan mélyen járó, kétségtelen, hogy ezek a festők érték a dolgukat. E hivatalos kiállítás beesütetere váltik Magyarországnak.*

MŰVÉSZETI IRODALOM

PAÁL LÁSZLÓ ÉLETE ÉS MŰVÉSZETE. Írta: *Dr. László Béla*, Budapest, Franklin-Társulat, 1929. (Önismertetés.)

Az önismertetés különföldön elfogadott forma, minden olyan esetben, mikor a szerző a maga célzatait különösen ki akarja fejteni. Hogy e célokat elérte-e? Más kérdés. Arra a kritikusnak hivatása felelni. Nem kritikát monddok tehát, csak ki akarom fejteni a művészi élet-

rajz azon sajátosság formáit, melyet *cbben* a könyvben, de előzőleg *Fadruszról*, *Zichy-ről*, *Szinyeiről* írt műveimben alkalmaztam. Nemrég jelent meg *André Maurois* — *Disraeli* életirójának — könyve: *Aspects de la biographie* (Paris, Au sans pareil kiadásában), mely az életiraj modern formáit tárgyalja. *Maurois* azt a kérdést veti fel: mi az életiraj: művészet vagy tudomány? Fejtegetéselnek